

Taula

PAU MINGUET & JOAN RAMON VENY-MESQUIDA Justificació	7
JOSEP VALLVERDÚ <i>El meu Guillem Viladot</i>	9
JAUME PONT <i>À rebours: Guillem Viladot, poesia i poètica</i>	13
MARGALIDA PONS <i>El soroll visual en la poesia de Guillem Viladot</i>	25
JOAN RAMON VENY-MESQUIDA <i>L'art del sonet en Guillem Viladot</i>	55
PAU MINGUET <i>El segell Lo Pardal. 1970 – 2023</i>	81
JOAN PUIG RIBERA <i>Guillem Viladot i el memorialisme</i>	93
FRANCESC FOGUET I BOREU <i>El pensament polític de Guillem Viladot: una aproximació</i>	107
FRANCESCO ARDOLINO <i>«Res del que visc m'és indiferent, i tot és per a mi com una passió». Guillem Viladot narrador</i>	129
ENRIC FALGUERA <i>La narrativa infantil i juvenil de Guillem Viladot</i>	151

MANUEL GUERRERO BRULLET	
<i>Leandre Cristòfol i Guillem Viladot, una relació creativa radical i fraternal</i>	165
GLÒRIA BORDONS	
<i>La correspondència entre Guillem Viladot i Felipe Boso: la poesia concreta des de l'entusiasme al desengany</i>	189
LOUISE JOHNSON	
<i>Exportar Guillem Viladot al món anglosaxó</i>	207
TERESA IBARS	
<i>El llegat Guillem Viladot</i>	217
JOSEP BERTRAN MITJAVILA	
<i>Caminant Viladot</i>	227
Abstrats	237
Sobre els autors	245

Justificació

PAU MINGUET & JOAN RAMON VENY-MESQUIDA

Fundació Lo Pardal – Càtedra Màrius Torres

La celebració de l'Any Viladot el 2022 ha servit d'estímul a la Càtedra Màrius Torres per concebre i tirar endavant l'organització de diverses accions al voltant de l'obra del poeta. Concretament, la nostra implicació en aquesta commemoració s'ha centrat en tres àmbits: 1) la recuperació, la preservació i la difusió dels seus autògrafs, de l'obra impresa i dels objectes exposats a Lo Pardal a través de la seva digitalització i divulgació en el nostre web; 2) la difusió de la seva obra amb la publicació del facsímil de la trilogia del *Poema de l'home*, constituïda pels llibres *Z - Z*, *MMITT* i *TOT*, central en la creació literària del poeta, l'edició anotada de la seva correspondència amb Josep Vallverdú i també la participació en la traducció de la novel·la *Ruth*, la primera que es publica d'una obra seva si no tenim en compte les que es va fer el mateix Viladot i d'altres de parcials; i 3) la promoció de la investigació a través d'una trobada científica el recull de contribucions de la qual és el que el lector té ara a les mans.

La reunió científica, organitzada conjuntament amb la Fundació Lo Pardal, es va celebrar sota el títol de Simposi Viladot en dues jornades els dies 27 i 28 d'octubre de 2022. La primera jornada va tenir lloc amb un caire rigorosament acadèmic a la Facultat de Lletres de la Universitat de Lleida, amb intervencions sobre els diferents aspectes de la literatura de l'autor, després d'una exposició de caire més íntim de Josep Vallverdú, gran amic de l'agramuntí: la seva poètica (Jaume Pont), la poesia visual (Margalida Pons), el sonet (Joan Ramon Veny), la col·lecció de llibres Lo Pardal (Pau Minguet), les memòries (Joan Puig Ribera), l'articulisme polític (Francesc Foguet), la narrativa per a adults (Francesco Ardolino), la narrativa infantil (Enric Falguera), la seva relació amb Leandre Cristòfol (Manuel Guerrero) i Felipe Boso (Glòria Bordons), la seva possible projecció a la cultura anglesa (Lousie Johnson) i sobre el

seu fons personal (Teresa Ibars). Tot plegat, coronat amb una mostra biobibliogràfica organitzada per la Biblioteca de Lletres de la UdL (Rodolf González) i una visita guiada a l'exposició *Viladot o el silenci de l'angle* a l'Arxiu Històric Provincial, a càrrec de Teresa Ibars.

La segona jornada es va centrar en aspectes més personals de l'escriptor i es va desenvolupar en diferents espais de la seva Riella natal. Va començar amb la presentació, a la sala de plens de l'Ajuntament, de la ja esmentada traducció a l'anglès, va continuar amb una visita comentada als edificis de Lo Pardal, de la mà de qui n'és el seu gran coneixedor, Pau Minguet, i al fons personal de Viladot conservat a la Fundació que porta el seu nom, a càrrec de qui millor podia fer-ho, Teresa Ibars. El matí va acabar amb una ruta literària pels llocs del poble relacionats amb l'obra del poeta, guiada per Ibars i Minguet. A la tarda es va fer una visita al Parc de Riella, explicat amb tot luxe de detalls per Josep Bertran, i la jornada va culminar amb un recital del poemari *Cançons d'era* per Xavier Garcia i de la «novel·la» *Sopes amb pa torrat* per Enric Casasses a l'Espai Guinovart d'Agramunt.

Aquest volum aplega la major part d'aquestes intervencions amb la voluntat d'oferir als estudiosos, en particular, i al públic interessat, en general, una visió tan polièdrica com l'obra mateixa de Viladot. Una visió construïda per investigadors especialistes en diferents camps amb anàlisis capdavanteres que proporcionaran una eina indispensable per a futures recerques i lectures, demostració del pensament del poeta —al seu *Quadern de l'òbit*, de 1999—, pres com a emblema d'aquest llibre, que morir no és plegar de viure, perquè Viladot continuarà viu mentre tingui lectors i exegetes de la seva obra.

El meu Guillem Viladot

JOSEP VALLVERDÚ

No vaig ser un crític estudiós de tota l'obra de Viladot, vaig ser un amic molt proper. Inicialment me'n van interessar les proses curtes, quasi neorealistes, del conjunt que s'ha reeditat recentment *Memòria de Riella*. Aquelles proses incisives, alhora lluminoses, un poc deformatores de la realitat que, finalment, retrataven plenament, eren un goig, el descobriment d'un escriptor robust i alhora tendre, original. Em vaig enamorar d'aquelles primeres produccions en català del recent descobert Viladot, alhora que ell batejava Riella. Tant, que li vaig fer un llarg pròleg a *Memòria de Riella*. Amb les proses del gran volum, Guillem Viladot feia una sorollosa entrada en l'escenari de la nostra literatura.

Jo havia tornat a Ponent després que, adolescent, en marxés en plena guerra civil i, per tant, d'haver viscut setze anys allunyat de la meua terra. Vaig retrobar antigues amistats, em vaig incorporar a la revista *Labor* i allí vaig conèixer Viladot. Viladot em posà en contacte amb Pedrolo i entre ells dos i Francesc Porta em dugueren fins a Lluís Trepà. Tots eren nous interlocutors. Heus aquí que Viladot imaginà un rombe geogràfic: ell al nord, Agramunt, Trepà i Pedrolo, tots dos de Tàrraga, formaven la línia horitzontal del rombe i jo, assidu i amb casa a Sant Martí de Maldà era el punt més al sud. Podia ser un poema visual *avant la lettre*. Ell en deia el quartet urgellenc.

Pedrolo era poc amic de reunions i colles, però amb Trepà vam estar en contacte molts anys, i li vaig comprar algunes obres. Conserve un quadre seu, els altres van anar al Museu de Lleida. Viladot, en canvi, tenia una llarga col·lecció de dibuixos i olis del pintor, del qual fou protector.

Amb mi Viladot fou molt generós; xerràvem sense parar hores, quan ens vàiem, generalment a casa seva, a Agramunt o a la Masia Isidori. De què parlàvem? De la vida, de la gent i el vent, de la pagesia, d'horitzons oberts i dels ciutadans aqueferats, de les velles

portes i els campanars revellits, de la dona que encara no era horitzontal i dels infants que nosaltres mateixos fórem. I en acabar de xerrar, ens escrivíem: per dissort s'han perdut més cartes de les que es conserven de la nostra correspondència que fa poc veié la llum, gràcies a la dedicació aplicada del professor Joan Ramon Veny.

No sabem ben bé si Guillem Viladot volia o no volia deixar tan-tes petges de la seva trajectòria com ha deixat al llarg dels anys en un camí progressiu. L'haurà acompanyat, d'entrada, una certa fama de personatge sorprenent. La gent benpensant deia al començament que ell escrivia per confondre'ls i fer-los passar males estones, que feia una literatura tot d'una esquitxada de procacitats o pecaminoses lliscades vers l'esotèric i, sobretot, vers l'ebullent món del sisè manament. Tot això va passar per ull, com diuen a l'Empordà. Viladot va consolidar-se en un camp de llenguatges múltiples.

A partir de *La Cendra*, veiem que Viladot entra en el text llarg, i escriurà novel·les cada cop més complexes; quan, amb *Ricard*, entra en el terreny de la psiquiatria i en fa tema de conversa, jo m'allunyo bon xic d'aquesta atmosfera, que és un món tancat per a mi i no serà fins més tard que torno a sentir interès per la seva obra amb les planimetries, els poemes visuals i els primers textos-objecte. Sense deixar de veure'l i parlar i, més important, veure'l treballar al taller. Tot l'univers dels Pardals successius no és altre que la continuïtat inevitable de les primeres frases que l'homenàs de Riella va escriure quan era cara rodó i duia bigotet prim. Tot està decidit des d'un Olimp invisible.

Alguns lamenten que l'obra no sigui tota ella textual, i diuen que preferien els llibres primers del Guillem a les figures, escultures, matèries treballades, espais i contraespais posteriors. I com queden retratats! Guillem Viladot, ho hem dit als quatre vents, sempre ha avançat pel simple camí de la creació, una creació que, al grat de l'impuls, salta enfora dels camins fressats: Qui sinó ell hauria inventat un guardó com l'Argelaga d'Or, en l'aire emboirat d'un hivern, dalt de la Masia Isidori, en presència de creadors tan emblemàtics com Lluís Trepat, Leandre Cristòfol, Albert Coma-Estadella i Ton Sirera, perquè Francesc Porta i Josep Vallverdú en donessin testimoni a la premsa dels encara incerts anys seixanta?

Diu Joaquim Molas que aquest poeta s'identifica amb la rebel·lió contra el llenguatge. Més endavant, en el pròleg a la *Poesia completa* afegeix que «Viladot, com les velles Avantguardes, realitza la seva obra en la frontera de la literatura pròpiament dita i del món del grafisme».

La plàstica, i la figura en l'espai és el que finalment apareix com a producció més evident de Viladot. La qual cosa no llevava que continués la creació sobre base literal. En novel·la i en prosa cada cop més cenyides i vives com les que publicava a Sió sota el títol d'*Ultramemòries*. No tant en poesia, momentàniament, això depenia del *daimon*, la seva antiga sang, causant de l'expressivitat espacial i la capacitat de suggestió dels objectes trobats, soldats, muntats a peces, rovellats o lluent, penjats, drets, retorts. És a dir, en els objectes manipulats. Qui observi aquestes creacions s'adonarà de les múltiples, canviant lectures a fer cada camí que passi pel seu davant o només que es miri l'objecte fent tot un tomb entorn. Allò que Viladot definia com «la creació d'un discurs estètic a partir d'una erosió progressiva del llenguatge alfabètic», s'aguditzava en la darrera etapa, en què bona part del temps i de les dèries de l'autor s'acarrerava en la construcció de les creacions corpòries.

Aquest Guillem enderiat a treure profit de qualsevol tros de matèria, era espiritual com l'ala d'un àngel. La tendresa amb què s'acostava a les persones que estimava, les més senzilles, el feia tornar a la innocència. En tinc proves per la relació que tingué tothora amb el meu fill.

Tot Viladot és, en definitiva, expressió, comunicació, multiplicació del llenguatge. Passa, doncs, que el llenguatge —en sigui quin sigui el vestit— és sempre pura afirmació. I Viladot n'és un exemple inqüestionable.

À rebours: Guillem Viladot, poesia i poètica

JAUME PONT

Universitat de Lleida

Si Viladot ha estat tant de temps fora de circuit o, millor encara, dels circuits a l'ús, ha estat degut, sense cap mena de dubte, al seu esperit dissident i marginal. Dissidència i marginalitat arrelades alhora a l'heterodòxia expressiva i a una difusió editorial de la seva obra més aviat precària. I quan dic això penso sobretot en la seva obra poètica, sotmesa fins als anys vuitanta a mínimes tirades artesanals, amb edicions d'autor des de l'editorial Lo Pardal d'Agramunt; i penso també en un bon grapat de quaderns poètics que, en molts casos, per la seva bellíssima factura material, assoleixen la rara condició de veritables objectes d'art: plaquetes, macrolibres, *posters*-poema, llibres capicuat, carpetes desplegable, llibres de fulls solts o trepanats, etc. Obres, totes aquestes, on *l'objecte-llibre* s'inscriu dins *l'objecte-art*, i al seu recer assoleix una mirada vasta i transgressora. Vull dir que en el si d'aquest objecte *metaliterari*, diguem-ho així, el llibre viladotià no es limita només a l'estret lllindar d'un *llegir*, sinó que alliberant-se d'aquesta condició, d'aquest límit, incita també el lector —*conditio sine qua non*— a convertir-se en *actor de l'obra mateixa*, activant la matèria i el sentit hermenèutic de la literatura i de l'art fins a espais semiòtics insospitats.

Així doncs, acarar l'obra de Viladot suposa *llegir*, sí, però alhora ens compromet de debò —a tots nosaltres, lectors tan sovint passius— a *veure, mirar i remirar, palpejar, olorar* tintes i papers, *sentir* la música, en fi, amb què el poeta forjava la partitura del seu personalíssim univers, impulsat, com llegim a *MMITT-II Poema de l'home*, pel «poema com a principi d'acció» (Viladot 1973).

Aquest ha estat, crec, el segell permanent d'un poeta singular, la trajectòria del qual, al marge quasi sempre de normes i models, sembla tocada per una triple requisitòria personal de caràcter incontestablement perifèric, és a dir: d'un costat la *perifèria lingüística*,

especialment rellevant durant els anys de la dictadura; de l'altre la *perifèria geogràfica*, amb la seva residència a Agramunt i el corresponent allunyament dels cercles literaris dominants; i, en darrer terme, la *perifèria literària*, fruit d'una opció decididament experimental.

I, dit això, no voldria deixar de subratllar un fet que crec importantíssim i que s'oblida amb freqüència. Aquell que cregui que el caràcter experimental de Viladot, amb la seva proposta de ruptura, ha estat un fet conjuntural o una concessió a les modes, està completament equivocat. En faig esment, ho reconec, perquè no és la primera vegada que ho escolto. Ell mateix n'era molt conscient. En el més pur sentit viladotià, una cosa és crear captivat per unes necessitats profundes, amb tot el que això implica per l'acte creatiu, i una altra —fonedissa, mecànica i institucionalment gregària— és el fet d'importar una moda per tal d'apuntar-se a la instrumentalització complaent, *à la page*, de la societat de consum. I, efectivament, Viladot va crear sempre, des dels seus inicis, per unes necessitats profundes; unes necessitats acarades sempre a la recerca constant de la seva identitat, tractant de superar el conflicte amb la seva persona per tal d'assumir sense embuts el conflicte amb el món que l'envoltava (Iglesias del Marquet 1972).

Tota aquesta qüestió ens duu a un aspecte que estimo central i que apunta a la seva *genealogia* com a poeta *à rebours*, és a dir, i literalment: a contracorrent, a repel, a l'inrevés. Dit d'una altra manera, hi ha en la poètica de Viladot un pòsit germinal, un ascendent històric, que prové de la *tradició de la ruptura* pròpia de la modernitat literària; o dit en altres paraules: prové, al meu parer, del *romanticisme revolucionari*, d'aquell romanticisme que ens aboca històricament al simbolisme més radical i, ja en el segle xx, condueix a les avantguardes històriques i les seves derives experimentals posteriors. Així, en un text al meu entendre fonamental de Viladot inclòs als assajos de *La finestra induïda*, l'intitulat «La poesia i els poetes», llegim: «Ser poeta és saber i poder crear una pàtria nova en la qual viure amb enlluernament d'una llum arcaica presentatitzada. [...] Amb la pèrdua de la pàtria la nostra identitat ha estat fragmentada. Anomenant els seus fragments, els poetes intentem sumar les illes i regenerar el país perdut. [...] La poesia seria palesar aquestes dues realitats i acarar-les. En aquest sentit, la poesia seria la comunicació total». I conclou: «Si la pàtria arcaica s'ha perdut

i la pàtria exterior és estranya, el que fa el poeta és interioritzar una pàtria nova» (Viladot 1981: 185). Es tracta, com podeu veure, d'una munió d'idees amb un patró comú: la recerca del llenguatge o l'espai de la creació com a *desig insatisfet*, lema mestre dels romàntics. La poesia es cova des de la solitud i l'estranyament, com ho volien Byron o més endavant Nerval o Rimbaud dins el simbolisme, a redós, doncs, de l'aspiració universal i la quimera del «paradís perdut». Les paraules abans citades les haguessin pogut escriure, en termes si no iguals ben semblants, Byron o Keats, o qualsevol dels anomenats fills de Goethe, de Kleist a Novalis; però les va escriure el nostre Guillem Viladot, bé que des d'unes coordenades històriques totalment diferents. Però l'impuls, l'*élan*, era molt semblant, perquè l'animava l'esperit de la tradició de la ruptura.

Val a dir que per tal de donar cos a aquesta recerca, la poètica de l'escriptor agramuntí —consideració extensible a tota la resta de la seva obra— va posar èmfasi crític, molt sovint psicoanalític, en les estructures més profundes de l'individu, amb les seves ramificacions socials, morals i polítiques: la família, la divergència edípica, el Pare com a símbol social de poder, el problema de l'incest, l'infant i l'adolescent, amb tots els seus ritus d'iniciació a la vida, el sexe com a tòtem i tabú freudià de la prohibició, el llenguatge heretat com a encarnació del discurs dominant, etc.¹ La seva poesia visual i concreta, poso per cas, molt propera en el darrer tombant de la seva vida creadora al camp experimental de la plàstica i el poema-objecte, és un exemple fefaent d'aquesta recerca. I el mateix podríem dir de la seva poesia eròtica, obertament festiva i carnal, desinhibida i provocadora, a anys llum del clixé neoplatònic amb què acostuma a embastar-se la major part de la poesia amorosa des del renaixement ençà. I la causa primera sempre és la mateixa: enfront del codi establert, enfront del llenguatge alfabètic heretat o del discurs ideològic dominant, Viladot ens invita a la recerca d'un llenguatge propi. Aquest ideari l'acompanya, com he dit abans, des dels seus

1. Viladot admirava l'obra del filòsof francès Michel Foucault, de manera molt especial la que fa referència a la concepció del poder com una relació sistèmica present en tots els àmbits de la societat. Al nostre escriptor li agradava repetir en les seves converses que aquest supòsit és el pal de paller de tota condició psicoanalítica (Ramoneda 1982).

començaments i, com veurem, és la prova inequívoca, al meu parer, d'un edifici literari de coherència excepcional.

I arribats fins aquí incloc un element cabdal en el meu discurs. Ben al fons de tot aquest paisatge viladotià, com una figura retallada a l'horitzó, jo sempre he cregut veure —i ho he constatat sempre que he pogut— la imatge de l'infant. Recordo que quan li ho vaig plantejar, em va respondre amb aquella rotunditat penjada d'un somriure que el caracteritzava: «Estimat..., és que sense infant no hi ha poesia.» Com escrivia un poeta de la Lleida àrab del segle onzè, IbnYayà: «la poesia és el tatuatge de la infància.» I tenia raó. Ell, com van deixar escrit vuit segles després Guillem Viladot, o el gran poeta Rainer Maria Rilke uns anys abans, creia fermament que la infantesa és la pàtria de l'home, que allò que som a la infantesa i a l'adolescència, amb tots els seus fantasmes, ho serem sempre. Tota aquesta recerca de la identitat que és la poesia, i la literatura tota diria, de Viladot, no fa altra cosa que buscar el sentit original de la vida en la utopia de la infantesa; o dit en altres paraules: en el món que separa l'inconscient del conscient, l'infant del món dels adults, la *mare* originària del pare potestatiu. Mare i Natura s'identifiquen, és clar, de la mateixa manera que s'identifiquen Pare i Cultura. Ben entès que quan diem «cultura» ens hi referim com a institució i mecanisme al servei del poder. Per a Viladot, la cultura és una construcció social de sentit que només existeix en tant que voluntat d'inventari i fixació, *d'apropiació i empadronament enciclopèdic*, tesi fonamental de Roland Barthes a «Les planxes de l'Enciclopèdia» (Barthes 1973: 87). En això, el nostre poeta fa costat a Roland Barthes o Michel Foucault quan diuen que aquesta «apropiació» només persegueix una fita: el poder sobirà i el coronament de la veritat com a castració. De la confrontació d'aquests dos àmbits, mare originària i pare potestatiu, sorgeix l'aposta viladotiana, el redol o punt de partença que fixa la vida i, al seu recer, el *fantasma* de cada persona.

I, certament, el fantasma amb què Viladot es va fer acompanyar, i va lluitar al llarg de tota la seva obra, és indestriable d'aquell infant originari, d'aquell pòsit rural de la seva estimada Riella-Agramunt, de les seves gents i la seva terra. En aquest *altre* tombant, complementari si voleu, arrelen els fonaments del seu plantejament creatiu més experimental.

Amb la col·laboració de

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS

Diputació de Lleida
La força dels municipis

LO PARDAL
FUNDACIÓ
GUILLEM
VILADOT

VILADOT
1
0

Ajuntament
d'Agramunt

1
VILADOT
0

CENTENARI
GUILLEM VILADOT
1922-2022

Trossos és una col·lecció
de l'Aula Màrius Torres
www.catedramariustorres.udl.cat

Consell d'edició:

Jaume Aulet (Universitat Autònoma de Barcelona), Xavier Macià (Universitat de Lleida), Jordi Malé (Universitat de Lleida), Montserrat Roser (University of Kent), Donatella Siviero (Università degli Studi Messina) i Joan R. Veny (Universitat de Lleida).

© dels textos: els seus autors, 2023
© de les il·lustracions: els seus autors, 2023
© de la supervisió científica: Aula Màrius Torres, 2023
© d'aquesta edició: Pagès editors, SL, 2023
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: octubre de 2023
ISBN: 978-84-1303-498-0
DL L 751-2023
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat
Relligat a Enquadernacions Prats XXI, SL

◀ imprès a lleida ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.